

2015 Genel Seçimlerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

2015 Genel Seçimlerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Hazırlayan: Hatice Kapsuz
Kapak Tasarım: Hatice Kapsuz

İçindekiler:

- Seçim İzleme Ekibi
- 2014 – 2015 Seçimler Dönemi
- Kadınların Mücadelesi ve Kadın Temsiliyeti
- Seçim Sürecinde Yazılı ve Görsel Basın
- Aday Listelerinde Kadınlar
- 7 Haziran'dan 1 Kasım'a
- 1 Kasım Seçimleri
- Sonuç

Seçim İzleme Ekibi:

Bengül Çabuk
Ebru Cerit
Ela S. Evliyaoğlu
Ezgi Demircioğlu
Ezgi Koçak
Hatice Kapusuz
Işıl Kurnaz
Mine Oğuz
Nilay Şen

2014 – 2015 Seçimler Dönemi

2014 – 2015 döneminde Türkiye'nin ana gündemi seçimler oldu. Dört seçimin gerçekleştiği bu süreçte gerek mecliste gerek seçim alanlarında tansiyon hiç düşmedi. Genel olarak saldırgan ve eril bir dilin egemen olduğu seçim süreçlerinde, özellikle genel seçimlere yaklaştıkça şiddetin dozu arttı.

İnsan Hakları Derneği (İHD) Dokümantasyon Merkezi tarafından hazırlanan seçim hak ihlalleri raporuna göre sadece 23 Mart 2015 ile 3 Haziran 2015 tarihleri arasında partilerin seçim bürolarına/araçlarına, adaylarına, mitinglerine ve çalışanlarına yönelik saldırı, tehdit ve polis baskınları sayısı 187'dir. Bu saldırılardan 168'i HDP'ye, 12'si AK Parti'ye, 5'i CHP'ye ve 2'si MHP'ye yönelik olmuştur.¹

Seçimlerin yenilenmesiyle sonuçlanan 25. Yasama Dönemi, bir yandan Türkiye'de kadınların parlamentoda en yüksek temsil şansını bulduğu dönem olurken, bir yandan da artan şiddet ve çatışmalar sonucu yüzlerce insanın hayatını kaybetmesine sahne oldu. Tarihinin en büyük katliamları arasında yer alan 20 Temmuz ve 10 Ekim katliamlarını iki seçim arası dönemde yaşayan Türkiye, bu dönemde, insan hakları gündeminin askıya alındığı bir yönetim sürecine sahne oldu. Çatışmaların yeniden başladığı, birçok insan hakkı ihlalinin, sokağa çıkma yasaklarının tekrar gündeme geldiği bu süreçte erkek egemen politika ve söylem zirve yaptı.

---

¹ Bkz. <http://www.ihd.org.tr/23-mart-3-haziran-2015-tarihleri-arasinda-7-haziran-2015-milletvekili-secimleri-nedeni-ile-siyasi-partilere-yonelik-ihlaller/>. Bu verilere 5 Haziran günü Diyarbakır'da 5 insanın ölümüyle sonuçlanan saldırı dâhil değildir.

Genel atmosferini yükselen şiddetin belirlediği iki yıllık süreçte gerçekleşen yerel yönetim seçimleri, Cumhurbaşkanlığı seçimi ve iki genel seçimde de siyasi partiler toplumsal cinsiyet eşitliği açısından sınıfta kaldılar. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde hiç kadın aday gösterilmezken, yerel yönetim seçimlerinde ve her iki genel seçimde de kadın aday oranı, kritik eşik olan %33'ün altında kaldı. Kısmen ilklerin yaşandığı bu dönemde ilk kez 3 büyükşehirde; Diyarbakır, Aydın ve Antep'te Belediye Başkanlığı kadınlar kazandı. Diyarbakır'da Gültan Kışanak (BDP/HDP), Aydın'da Özlem Çerçioğlu (CHP) ve Antep'te Fatma Şahin (Ak Parti) belediye başkanı oldular. Toplam 1364 seçim bölgesinde kadın belediye başkanı oranı %2,93 oldu.²

Yükselen gerilimin bir sonucu olarak Türkiye'de 1364 il, ilçe, belde belediyesinde görev yapan 105 kadın belediye başkanından 12'si görevden uzaklaştırıldı, 11'i ise tutuklandı.

Kadınların Mücadelesi ve Kadın Temsiliyeti

2015'te gerçekleşen genel seçimleri örgütlü ve örgütsüz mücadele veren birçok kadının yürüttüğü çalışmalardan bağımsız değerlendirmek gerekir. Özellikle 1997'de Kadın Adayları Destekleme

Derneği'nin (Ka.Der) kurulması ve temsil alanına odaklanan çalışmaların başlaması bugün siyasi parti söylemlerini şekillendiren bir etki doğurmuştur. 2000'lerin öncesinde %2'nin altında olan kadın temsil oranı 2000'lerle birlikte ciddi bir yükseliş göstermiştir. Bu yükselişe rağmen Türkiye'de kadın temsil oranı halen dünya ortalaması olan %22'nin altındadır.³ %14,9'luk 26. Yasama Dönemi kadın temsil oranıyla Türkiye, dünya sıralamasında 94. sırada yer almaktadır. Henüz eşitlikçi sonuçlar doğurmasa da gerek parti liderlerinin gerek medyanın kadınların siyasi temsiline vurgu yaptığı görülmektedir. Bununla birlikte daha fazla yazılı ve görsel basın organının kadın temsiliyetini yakından takip ettiği, sonuçları cinsiyetlendirdiği ve haritalandırdığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte televizyonlarda birçok seçim programının kadınlar olmadan gerçekleştiğini de not etmek gerekiyor. Tüm bu sonuçların, Türkiye gibi gerek seçim yasasının gerek partiler kanununun tamamen cinsiyet körü olduğu, kadınların partilerin genelinde kadın kollarıyla sınırlandığı bir siyasal ortamda dönüştürücü bir etkiye sahip olduğunun notunu düşebiliriz.

² Bkz. <http://www.kadinkoalisyonu.org/yeni/2014-yerel-yonetim-secim-sonuclari/>

³ Bkz. <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>

Yasama Dönemlerine Göre Parlamentoda Kadın Temsiliyeti⁴

SEÇİM YILI	PARLAMENTODAKİ MİLLETVEKİLİ SAYISI	KADIN MİLLETVEKİLİ SAYISI	KADIN ORANI (%)
1935	395	18	4.6
1943	435	16	3.7
1950	487	3	0.6
1957	610	8	1.3
1965	450	8	1.8
1973	450	6	1.3
1991	450	8	1.8
1999	550	22	4.2
2002	550	24	4.4
2007	550	50	9.1
2011	550	79	14.3

⁴ Bkz. <http://www.ka-der.org.tr/tr-tr/page/show/400/kader-istatistikleri.html>

Seçim Sürecinde Yazılı ve Görsel Basın

NİCELİK ANALİZLERİ				
Marka	Adet	StxCm	Tiraj	R.E.(S)
Seçim Sonuçları	56.485	8.617.096	1.517.729.083	153.804.860
Kadın Kolları	34.102	4.749.663	145.807.407	23.991.444
Kadın Hakları	6.364	1.079.865	141.905.589	16.781.651
Kadın Aday	6.017	995.082	150.669.454	24.672.044
Kadın Vekil	5.772	907.430	163.705.499	16.273.731
Kadın Meclisi	4.894	570.639	26.850.715	2.282.421
Kadın Temsiliyeti	1.086	195.771	30.125.863	3.660.287
TBMM Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu	588	86.347	4.428.395	1.009.044
Sözüm Meclisten İçeri	22	3.819	555.815	130.406
Toplam	115.395	17.214.189	2.185.577.740	242.834.561

Ka.Der Ankara tarafından 1 Ocak 2015 – 31 Kasım 2015 tarihleri arasında yapılan yazılı medya taraması sonuçları, Türkiye siyasetinin kadın halini gözler önüne sermektedir. İki genel seçimin yaşandığı bu süreçte kadın aday ve kadın vekillere yönelik yapılan haber sayısının toplamı kadın kollarına dair yapılan haberlerin üçte birine tekabül etmektedir.

Seçim döneminde yapılan tartışma programlarında da erkek konuk ve yorumcuların kadınlara ezici bir üstünlüğü söz konusudur. 7 Haziran seçimlerinden önce seçim ve siyasi partilerin seçim kampanyaları odaklı gerçekleştirilen programların konuklarının cinsiyet dağılımı incelendiğinde erkek konuk oranının %90 civarında olduğu görülmektedir. Sadece 4 Haziran gününde gerçekleştirilen seçim programlarında 13 erkek yorumcuya karşı

tek kadın yorumcu programlara konuk olmuştur.⁵ Bu programlarda konu doğrudan kadınlar ve adaylıkları olduğunda dahi yorumcular ve konuklar erkeklerden oluşmuştur. Bu eğilim seçim sürecinde kadınların bakış açısının ekrana yansımaya engel olmuştur. Seçim sürecinde kadınların söz sahibi olduğu programlar muhalif olarak nitelenen bazı kanallarda yayınlanırken bu kanalların ulaşabildiği seyirci sayısı oldukça sınırlıdır.⁶ Bu durum siyaset yarışına hali hazırda birçok engelle başlayan kadın adaylar ve siyasetçiler için görünürlük sorununa yol açmaktadır.

Bu kısımda yine dillendirilmesi gereken diğer bir konu ise siyasette eşit temsil için mücadele eden Ka.Der gibi kadın örgütlerinin yerine son dönemde güç kazanan, devletle organik bağları olan STÖ'lerin edindikleri görünürlüktür. Seçim sürecinde yıllardır mücadele veren kadın örgütlerin görünürlüğünün ve söylemlerinin yerini bu örgütlerin söylemleri almaktadır. Bu örgütler anaakım medyaya kolaylıkla ulaşarak kendilerine yer bulabilmektedir. Bu da seçim sürecinde yükselen bağımsız kadın örgütlerinin sesinin yeterince duyulmadığı anlamına gelmektedir.

Aday Ücretleri

⁵ Bkz. <https://tarafilobgeler.wordpress.com/2015/06/04/3-program-1-kadin-12-erkek/>

⁶ bkz. İMC TV- Morbülten / Hayat TV - Ekmek ve Gül

2015 genel seçimlerinde önceki dönemlerden farklı olarak siyasi partiler adaylardan aldıkları başvuru ücretlerini cinsiyetlendirdiler.

KaDer Kadın Adayları Destekleme Derneği ANKARA ŞUBESİ		ADAYLIK BAŞVURU ÜCRETLERİ
Adalet ve Kalkınma Partisi		
Aday Adayları Erkek:	5 bin lira	/Aday adayı kadın: 2 bin 500 TL
Aday Adayı Engelli:	başvuru ücreti alınmayacak.	
Büyük Birlik Partisi:		
Aday Adayları Erkek:	500 lira	/Aday Adayı Kadın ve Engelli: başvuru ücreti alınmayacak.
Cumhuriyet Halk Partisi:		
Kontenjan adaylığı:	7 bin 500TL	/ Aday Adayları Erkek: 5 bin TL / Aday Adayı Kadın, Engelli ve Genç: 2 bin 500 TL
Halkların Demokratik Partisi:		
Aday Adayı Erkekler:	2 bin TL	/Aday Adayı Kadın ve Genç: 1 bin TL / Aday Adayı Engelli: Başvuru ücreti alınmayacak
Hak ve Adalet Partisi:		
Aday Adayları Erkek:	300 TL	/Aday adayı kadın: 100 TL
Liberal Demokrat Parti:	Bağış (alt-üst limit yok)	
Milliyetçi Hareket Partisi		
Aday Adayı Erkek ve Kadın:	2 bin TL	

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere bazı partiler adaylık ücretlerini gençler ve engelliler için de farklılaştırdı. Kuşkusuz kadın adaylardan daha düşük ücret alınması kadın aday sayılarını

arttıran bir etkiye sahiptir. Ancak bu alanda bir önceki döneme ait verinin olmaması, kadın aday oranındaki artışın ölçülmesini olanaksızlaştırmaktadır.

Kadın adaylarla yapılan birçok görüşme adaylık ücretinin adaylık için harcanan paranın çok küçük bir kısmına tekabül ettiğini göstermektedir. Birçok parti tüzüğünde ve mevcut yasalarda kadınların eşit temsiliyetini garanti altına alacak herhangi bir düzenleme olmadığından adaylık ücretindeki bu cinsiyetlendirme sonuç bakımından büyük bir fark yaratmamaktadır. Türkiye'de partilerin aday adaylığı prosedürü kadınları sınıfsal olarak bir kez daha engellemektedir.

Aday Listelerinde Kadınlar

Yıllardır yürütülen eşitlik mücadelesine rağmen aday listelerinde bile kadınlar temsil için kritik eşik olan %33 oranını yakalayamadılar. 7 Haziran seçimlerinde seçime giren 21 partinin kadın aday gösterme oranı %26,6'da kaldı.⁷ Barajı

aşarak meclise giren 4 partiden sadece Halkların Demokratik Partisi kadın aday oranı bakımından kritik eşiği aşarken, Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet ve Kalkınma Partisi kadın aday oranında kritik eşiğin altında kaldılar.

⁷ Bkz. <http://www.kadinkoalisyonu.org/yeni/esitlik-yoksa-adalet-de-yoktur/>

Barajı geçen dört partinin kadın adayların listedeki yerinin belirlenmesinde kullandıkları sistemler şu şekilde oldu;

Adalet ve Kalkınma Partisi sıralama konusunda temayül yoklaması, merkezi yoklama ve STÖ oylaması sistemlerini kullanırken kadın adaylar konusunda bir düzenlemeyi tercih etmedi.

Milliyetçi Hareket Partisi adaylarını merkezi yoklama ve temayül yoklaması ile belirledi. Kadın adayların sıralaması için bir düzenleme yapmayan MHP adaylık ücretlerini de cinsiyetlendirmede.

Cumhuriyet Halk Partisi listelerini ön seçim, merkezi yoklama ve kontenjan adayları üzerinden belirledi. CHP büyük şehirlerde ilk sıralardan kadın aday gösterme kararı aldı. Parti ön seçimlerde kadın aday çıkmaması halinde ilk sıra kontenjanlarının kadın adaylardan yana kullandı.

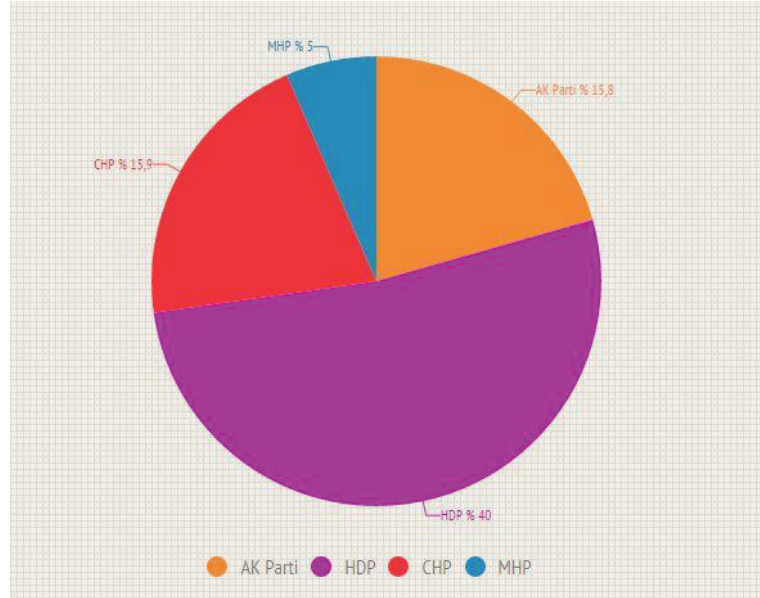
Halkların Demokratik Partisi'nde kadın adayların sırasının belirlenmesi kadın meclisi tarafından yapılırken, listedeki kadın aday oranı %48 oldu.

Birçok ilde kadınların seçilebilecek sırada aday olamadığı listeler eşit temsil olasılığını baştan ortadan kaldırırken 7 Haziran seçimleri sonrasında parlamentoda kadın temsil oranı 98 kadın vekil ile %14,3'ten %17,8'e yükseldi.

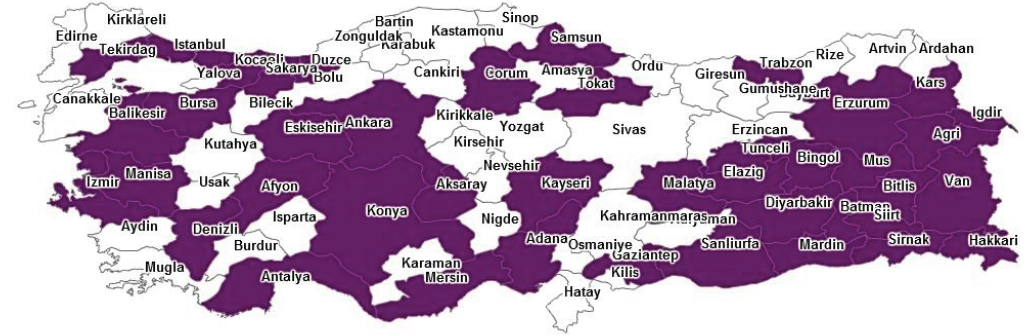

Meclise giren 4 parti tek tek ele alındığında kadın temsil oranındaki artışta HDP listesinden giren kadınların etkili olduğu göze çarpmaktadır. Zira diğer 3 parti önceki dönem kadın vekil sayılarını büyük oranda muhafaza etmişlerdir. AK Parti 24. Dönemde 45 kadın vekile sahipken 25. Dönemde bu sayı 41'e düştü, CHP 24. Dönemde 19 kadın vekile sahipken, 25. Dönemde 21 kadın vekille temsil şansı buldu. MHP ise 24. Dönemde 3 olan kadın vekil sayısını 25. Dönemde 4'e çıkardı. Oy oranı en az olan HDP ise 32 kadın vekil ile parlamentoda yer aldı. Mevcut vekil sayılarıyla partilerin kadın temsil oranları 25. Dönemde AK Parti 15,8; CHP 15,9; MHP %5; HDP %40 şeklinde gerçekleşti.

Bu oranların illere yansımaları sonucunda 38 ilden hiç kadın vekil temsil şansı bulamazken sadece 43 ilden kadın vekil seçilebildi. 24. Dönemde 44 ilden kadın vekil çıkmamıştı.

25. DÖNEM'DE KADIN VEKİL ÇIKARAN İLLER

Kadın aday oranındaki gerilemeyle birlikte siyasi partiler birçok ilde hiç kadın aday göstermedi. Aşağıdaki haritalarda partilerin kadın aday gösterdikleri illeri görebilirsiniz.

AK Parti

Kadınların en çok gerilediği liste AK Parti'de karşımıza çıkmaktadır. Ak Parti 7 Haziran seçimlerinde büyük oranda oy kaybettiği Türkiye'nin doğusundaki birçok ilde hiç kadın aday göstermemiştir. 7 Haziran seçimlerinde listede yer alan kadınların yerine 3. dönem engeline takılan AK partili eski vekiller listeye girmiştir.

CHP

15 ilde kadınları 1. sıradan aday gösteren CHP, kadın vekil sayısını muhafaza edecek bir dağılıma sahip olarak seçime girdi. CHP büyük şehirlerde ilk sıradan kadın aday göstermeyi prensip olarak benimsedi. Parti Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun aday olduğu İzmir'de bile bu konuda istisna uygulanmadı. Ancak CHP tarafından kullanılan bu yöntem sembolik gücünün aksine sonuçlarda büyük bir değişiklik yaratmadı.

HDP

Artvin dışında her ilde kadın adaya sahip olan HDP kadın temsil oranını büyük oranda korudu. HDP listelerinde büyük oranda fermuar sistemi kullanıldı.

MHP

MHP 1 Kasım seçimleri için kadın aday adaylarından adaylık ücreti almadı. Bu politika sonucunda MHP'nin listelerindeki kadın aday sayısında ciddi yükseliş gözlemlenirken oy oranının düşmesi sebebiyle bu yükseliş sonuçlarda kadın temsilinin artmasına yansımada.

26. DÖNEMDE KADIN VEKİL OLAN İLLER

Seçimler, sürpriz olmamakla birlikte, kadın temsiliyetinin düşüşüyle sonuçlandı. Kadın temsil oranı 1 Kasım sonrasında %17,8'den %14,9'a geriledi. Kadın vekil sayısı 98'den 81'e düştü ve hiç kadın vekil çıkarmayan il sayısı 38'den 43'e çıktı. Kadın temsil oranının kritik eşiği aştığı il sayısı 19'dan 14'e geriledi bu iller; Tekirdağ, Afyon, Denizli, Aksaray, Eskişehir, Muş, Diyarbakır, Şırnak, Mardin, Batman, Bitlis, Hakkari, Van, Ağrı oldu.

“Bu yayın Sivil Düşün AB Programı Aktivist Desteđi kapsamında Avrupa Birliđi desteği ile hazırlanmıştır.”

“Bu yayının içeriğinin sorumluluğu tamamıyla Kadın Adayları Destekleme Derneği Ankara şubesi'ne aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtılmaktadır.”

/ka.der.ank

/ankarakader

ISBN: 978-975-6487-35-8